

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის

მასტიმულირებელი ეკონომიკური პოლიტიკა საქართველოში

გულნაზ ერქომაიშვილი

ასოცირებული პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ნაშრომში გადმოცემულია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების არსებული მდგომარეობა და მისი მოზიდვის მასტიმულირებელი ეკონომიკური პოლიტიკა საქართველოში. აღნიშნულია, რომ 2019-2020 წლებში საქართველოში განხორციელებული ინვესტიციების დიდი ნაწილი სამშენებლო სექტორზე მოდიოდა, ინვესტიციები ნაკლებად იყო მიმართული ისეთი სექტორების ხელშეწყობისათვის, როგორცაა სოფლის მეურნეობა და დამამუშავებელი მრეწველობა, რისთვისაც საქართველოს გააჩნია სანედლეულო ბაზა და სამეურნეო ტრადიციები. 2022 წლის მეორე კვარტალში განხორციელებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები 40,9%-ით აღემატება პანდემიამდელ პერიოდს (2019 წ.). ყველაზე მეტი ინვესტიცია განხორციელდა ენერჯეტიკის, საფინანსო და აგრარულ სექტორებში, რაც უდაოდ მისასაღებელია. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების არსებული დონე მიღწეულია საქართველოში სტაბილური სიტუაციით, ბიზნესის წარმოებისათვის ხელსაყრელი ფისკალური და საინვესტიციო გარემოთი და ხელისუფლების მიერ გარე ნეგატიური ფაქტორების მაქსიმალური ნეიტრალიზაციის მეშვეობით.

გაანალიზებულია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის ხელშეწყობი და ხელისშემშლელი ფაქტორები. აღნიშნულია, რომ ინვესტიციური პროექტების შემუშავებას საფუძვლად უნდა დაედოს როგორც საერთო-სახელმწიფოებრივი ინტერესები, ასევე რეგიონების ბუნებრივი, ისტორიული, ეთნოკულტურული და ეკონომიკური თავისებურებები და მოთხოვნები, საჭიროა ინვესტიციების სტიმულირების რეგიონული მექანიზმების შემუშავება საგადასახადო და საბიუჯეტო პრეფერენციული ბერკეტების გამოყენებით.

საკვანძო სიტყვები: პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის მასტიმულირებელი ეკონომიკური პოლიტიკა, ინვესტიციური პროექტები.

თანამედროვე პირობებში, განსაკუთრებით განვითარებადი ქვეყნებისათვის მნიშვნელოვანია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა, ვინაიდან იგი პროგრესთან და ეკონომიკურ ზრდასთან ასოცირდება. იგი საშუალებას აძლევს ასეთ ქვეყნებს დაეუფლონ თანამედროვე ტექნოლოგიებს, რაც თავის მხრივ იწვევს ადგილობრივი კომპანიების გაძლიერებას, მომუშავეთა კვალიფიკაციის ამაღლებას და კონკურენტუნარიანი პროდუქციის წარმოების ზრდას.

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები უცხოელ ინვესტორებს აქტივების უფრო ეფექტიანი გამოყენების საშუალებას აძლევს, ხოლო ინვესტიციების მიმღებ ქვეყნებს უკეთესი ტექნოლოგიის ათვისების, საერთაშორისო წარმოების და სავაჭრო პროცესში ჩართვის შესაძლებლობას სთავაზობს (Athukorala, 2003).

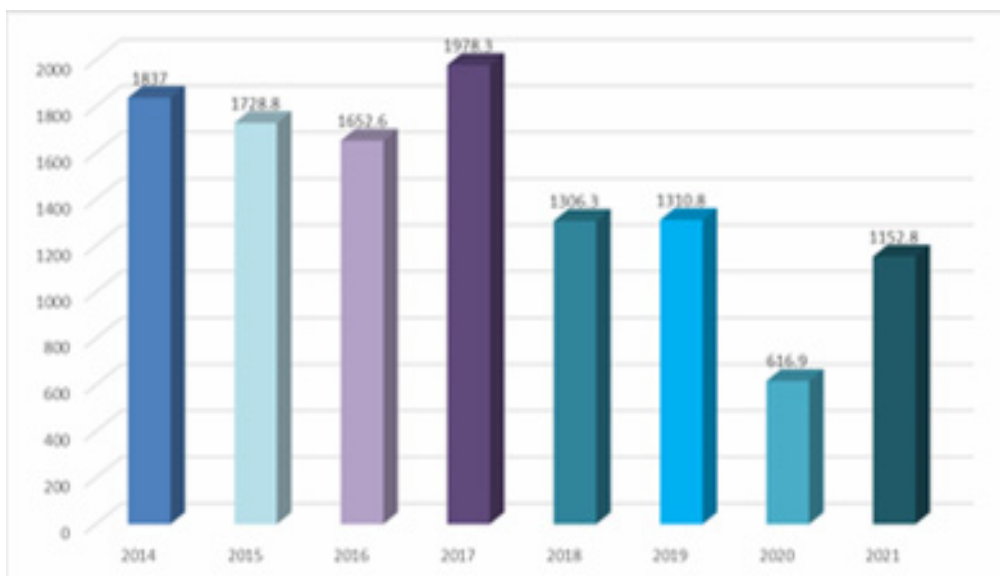
საქართველოში დღეისათვის არ არის ბევრი მსხვილი კორპორაცია და კომპანია, რომელთა შემოსავლებითაც შესაძლებელი იქნება ეკონომიკაში რეინვესტირება. ამიტომ უცხოურ კაპიტალზე საქართველოს დამოკიდებულება მეტად დიდია (ერქომაიშვილი, 2019). თუმცა ყურადსაღებია უცხოელ ინვესტორთა საქმიანობასთან დაკავშირებული უარყოფითი შედეგებიც, კერძოდ,

უცხოურმა ინვესტიციამ შეიძლება ადგილობრივი ინვესტიცია გამოდევნოს, ამიტომ მნიშვნელოვანია, რომელი დარგებისკენ მიემართება ინვესტიციები. რიქ სადაც ადგილობრივ ბიზნესს ინვესტირება შეუძლია, არ არის საჭირო უცხოური ინვესტიციის მოზიდვა. კონკურენტული უპირატესობების მქონე უცხოურ კორპორაციებს შეუძლიათ ეროვნული კომპანიების შევიწროვება საქონლის ბაზრებზე. მეორეც, ეს კორპორაციები თვითონ იღებენ ეროვნულ ბაზრებზე არსებული რესურსების, მათ შორის ფინანსების, საგრძნობ ნაწილს და შესაბამისად, ამოსავალი ყოველთვის უნდა იყოს ეროვნული ინტერესების დაცვა.

უკანასკნელ წლებში საქართველოში პუი-ების მოზიდვის მიმართულებით რეკორდული აღმოჩნდა 2014 წელი (იხ. დიაგრამა 1), როდესაც მისმა წლიურმა მაჩვენებელმა 1 მლრდ 837 მლნ აშშ დოლარს მიაღწია, რაც 2007 წლის შემდეგ საუკეთესო მაჩვენებელია და 2013 წლის მონაცემებს 87%-ით აღემატებოდა. პუი მკვეთრად არის შემცირებული 2020 წელს (616,9 მლნ აშშ დოლარი), რაც კოვიდ-19 პანდემიით არის გამოწვეული. უმსხვილესი ინვესტორი ქვეყნების წილი ასე გამოიყურება: გაერთიანებული სამეფო – 49.9%, ნიდერლანდები – 27.9%, თურქეთი – 17.5%, დანარჩები ქვეყნები – 4.7% (www.geostat.ge).

დიაგრამა 1

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობა 2014-2021 წწ.
მლნ. აშშ დოლარი

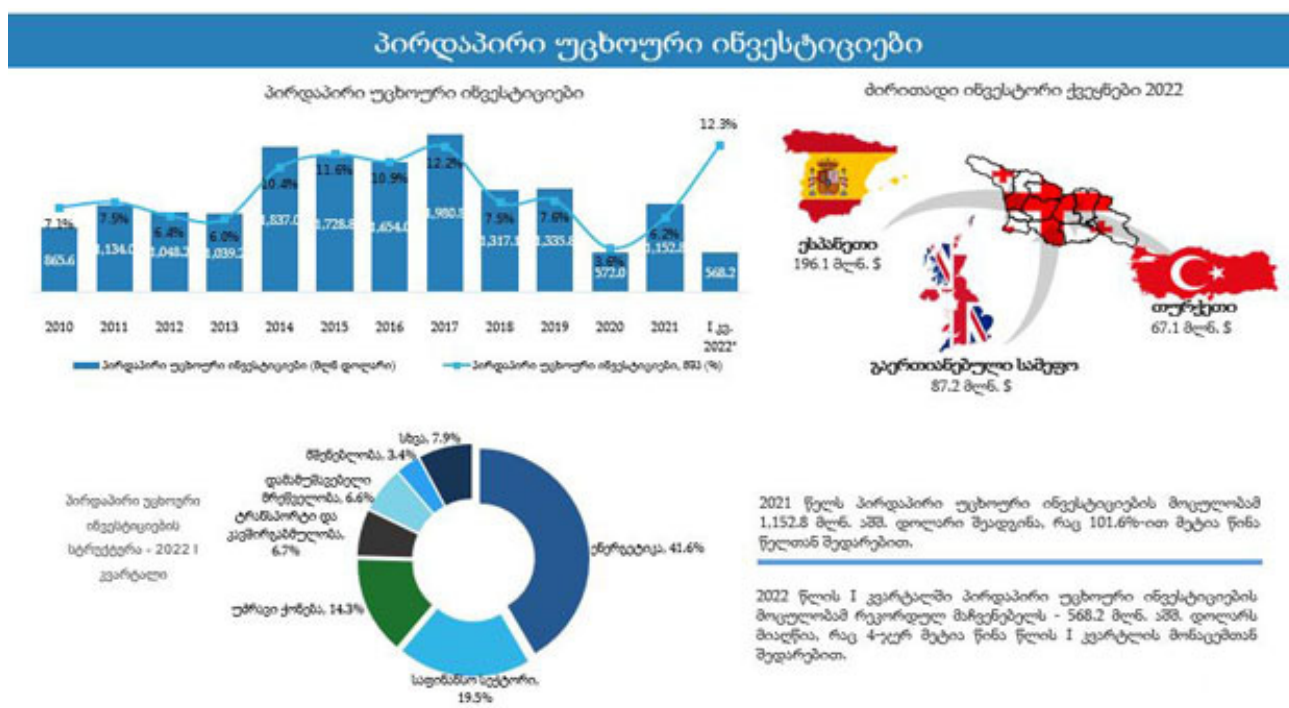
შედგენილია საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების მიხედვით www.geostat.ge/

2021 წელს საქართველოში შემოსული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობა 2020 წლის მაჩვენებელს ორჯერ აღემატება. ზრდა განპირობებულია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების სამივე კომპონენტის – სააქციო კაპიტალის, რეინვესტიციისა და სავალო ვალდებულებების მაჩვენებლის გაზრდით.

2021 წელს პუი-ს ყველაზე დიდი წილი გაერთიანებულ სამეფოზე მოდის -596.6 მლნ აშშ დოლარი (51.7%), შემდეგია ნიდერლანდები – 125.9 მლნ აშშ დოლარი (10.9%) და ჩეხეთის რესპუბლიკა -81.8 მლნ აშშ დოლარი (7.1%).

საქართველოში განხორციელებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობამ 2022 წლის პირველ კვარტალში 568.2 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 435.7 მლნ. აშშ დოლარით (4.3-ჯერ) აღემატება 2021 წლის პირველი კვარტალის წინასწარ მონაცემებს. ზრდა ძირითადად განპირობებულია სააქციო კაპიტალის და რეინვესტიციის მაჩვენებლების გაზრდით.

2022 წლის პირველ კვარტალში ყველაზე მეტი პირდაპირი უცხოური ინვესტიცია ენერჯეტიკის სექტორში განხორციელდა და 236.4 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა (41.6%), მეორე ადგილზეა საფინანსო სექტორი – 111.1 მლნ. აშშ დოლარით (19.5 პროცენტი), ხოლო მესამეზე – უძრავი ქონების სექტორი 81.3 მლნ. აშშ დოლარით (14.3 პროცენტი).

წყარო: www.economy.ge

უმსხვილესი ინვესტორი ქვეყნები შემდეგნაირად განაწილდა: პირველ ადგილზეა ესპანეთი – 196.1 მლნ. აშშ დოლარი (34.5%), მეორეზე – გაერთიანებული სამეფო – 87.2 მლნ. აშშ დოლარით (15.3 პროცენტი), ხოლო მესამეზე თურქეთი – 67.1 მლნ. აშშ დოლარით (11.8 პროცენტი).

საქართველოში განხორციელებულმა პირდაპირმა უცხოურმა ინვესტიციებმა 2022 წლის მეორე კვარტალში 351.8 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა. ეს აღემატება წინა წლის შესაბამისი პერიოდის მაჩვენებელს (322.5 მლნ. აშშ დოლარი) – 9.1 პროცენტით, ხოლო პანდემიამდელი, 2019 წლის მეორე კვარტალის მაჩვენებელს (249.6 მლნ. აშშ დოლარი) – 40.9 პროცენტით. მიმდინარე წლის პირველ ნახევარში საქართველოში განხორციელებულმა უცხოურმა ინვესტიციებმა შეადგინა 922.9 მლნ. აშშ დოლარი – 2021 წლის პირველი ნახევარის ანალოგიურ მაჩვენებელზე (456.8 მლნ. აშშ დოლარი) 2.0-ჯერ (102.0%-ით) მეტი და 2019 წლის პირველი ნახევრის ინვესტიციებზე (568.1 მლნ. აშშ დოლარი) 62.5%-ით მეტი.

აღსანიშნავია, რომ წლის პირველ ნახევარში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების სიდიდით 2022 წლის მაჩვენებელი ბოლო 14 წლის (2008 წლის შემდეგ) მაქსიმუმის დონეზეა (2008 წ. – 1147.8 მლნ. აშშ დოლარი).

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების 2/3-ზე მეტი (240.3 მლნ. აშშ დოლარი) მოდის რეინვესტირებაზე, რაც ადასტურებს უცხოელი ინვესტორების მზაობას, გააგრძელონ ბიზნესი და გააფართოონ თავიანთი სამენარმეო აქტიურობა საქართველოში.

ყველაზე მეტი ინვესტიცია განხორციელდა ენერჯეტიკის სექტორში, სადაც ინვესტიციების მოცულობამ (76.6 მლნ. აშშ დოლარი) 1.6-ჯერ გადააჭარბა ინვესტიციებს საქართველოს საფინანსო სექტორში (47.6 მლნ. აშშ დოლარი). აღსანიშნავია ინვესტიციების ზრდა აგრარულ სექტორშიც, სადაც ინვესტიციების მოცულობამ მეორე კვარტალში (3.2 მლნ. აშშ დოლარი) უკვე გადააჭარბა მის მოცულობას მთელი 2021 წლის მანძილზე (1.9 მლნ. აშშ დოლარი).

ქვეყნების მიხედვით პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობით 2019 წლიდან პირველ ადგილზეა გაერთიანებული სამეფო, რომლის წილმა საქართველოში განხორციელებულ ინვესტიციებში 18.9 პროცენტი შეადგინა. ამასთან, ინვესტიციების სიდიდით პირველ სამ ადგილზე მყოფი ქვეყნებზე (გაერთიანებული სამეფო, ნიდერლანდები, იაპონია) მოდის უცხოური ინვესტიციების 43.0 პროცენტი (2021 წ. – 63.1%), რაც ცალსახად მიუთითებს საქართველოში დაინტერესებული უცხოელი ინვესტორების გეოგრაფიის გაფართოებაზე.

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების უფრო მაღალ ზრდას ხელი შეუშალა საქართველოს მეზობელ ქვეყნებში განვითარებულმა ნეგატიურმა პროცესებმა, მათ შორის ეკონომიკის რეცესიამ. ამასთან, გაუარესებული საგარეო ეკონომიკური კონიუნქტურის ფონზე პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების არსებული დონე მიღწეულია საქართველოში სტაბილური სიტუაციით, ბიზნესის წარმოებისათვის ხელსაყრელი ფისკალური და საინვესტიციო გარემოთი და ხელისუფლების მიერ გარე ნეგატიური ფაქტორების მაქსიმალური ნეიტრალიზაციისკენ გადადგმული ნაბიჯებით.

წლების მანძილზე თითქმის არ შეცვლილა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის ხელშემწყობი და ხელისშემშლელი ფაქტორები, თუმცა ხელისშემშლელ ფაქტორებს დაემატა კოვიდპანდემია.

პუი-ს მოზიდვის ხელშემწყობი ფაქტორებია: ბიზნესის დანყების სიმარტივე, გეოპოლიტიკური მდებარეობა, დაბალი გადასახადები, კრედიტის მიღების სიმარტივე, საკუთრების დარეგისტრირების სიმარტივე, ბუნებრივი რესურსები, რეგულაციების დაბალი ტვირთი, კორუფციის და კრიმინალის დაბალი მაჩვენებელი.

პუი-ს მოზიდვის ხელისშემშლელი ფაქტორებია: მცირე ბაზარი, მომუშავეთა დაბალი კვალიფიკაცია (მიუხედავად უმუშევრების დიდი რაოდენობისა დამსაქმებლებს უჭირთ მათთვის საჭირო სპეციალობისა და კვალიფიკაციის კადრების მოძიება), მაღალი საპროცენტო განაკვეთები, ეროვნული ვალუტის კურსის არასტაბილურობა, ქვეყანაში კონფლიქტური ზონების არსებობა, კოვიდპანდემია და სხვ.

პოსტპანდემიურ პერიოდში უცხოური ინვესტიციების შემოდინების სტიმულირების ძირითად მიმართულებას სხვადასხვა სახის შეღავათების დაწესება წარმოადგენს. შეღავათებით სარგებლობს როგორც უცხოელი, ისე ადგილობრივი ინვესტორი. შეღავათებში იგულისხმება ფისკალური, ფინანსური და სხვა შეღავათები. თუმცა უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ უცხოელი ინვესტორის გადანყვეთილება ქვეყანაში ინვესტიციის განხორციელების შესახებ დამოკიდებულია მთელ რიგ ფაქტორებზე და სხვადასხვა სახის შეღავათები არ არის მნიშვნელოვანი ფაქტორი. გადაამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება პოლიტიკურ და ეკონომიკურ სტაბილურობას, ქვეყანაში არსებულ კანონმდებლობას, ინფრასტრუქტურას, საფინანსო ინსტიტუტების გამართულ მუშაობას, სამუ-

შაო ძალის კვალიფიკაციას და სხვ. ამ კრიტერიუმების მიხედვით დგინდება მსოფლიოს ყველა ქვეყნის პოლიტიკური და ეკონომიკური რეიტინგები, რომელსაც უდიდეს მნიშვნელობას ანიჭებენ უცხოელი ინვესტორები ინვესტიციების მიმართულების მიცემის დროს.

საქართველო დღეს ცდილობს რაც შეიძლება მეტი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას, ქვეყანაში არსებული სასურველი საინვესტიციო გარემოს შექმნით და ასევე იაფი მუშახელის შეთავაზებით, თუმცა შეთავაზებულ იაფ მუშახელს ძირითადად არ შეუძლია ხარისხიანად მშენებლობა, მომსახურების განევა, რემონტი, გზების დაგება, ინოვაციური პროდუქტის შექმნა და ა.შ. ასევე ქვეყანაში პრობლემურია თანამედროვე ტექნოლოგიების სათანადო დონეზე ფლობა და ახალი ტექნოლოგიების შექმნა. ამიტომ მანამდე, სანამ ქვეყანაში სისტემურად არ შეიცვლება მიდგომა და არ მოხდება კვალიფიცირებული კადრების შრომის ბაზარზე არსებული მოთხოვნის შესაბამისად მომზადება და ინვესტორებისთვის მიწოდება, ვერ მოხერხდება უცხოური ინვესტიციების მნიშვნელოვანი ზრდის შემთხვევაშიც კი ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმების დონის მნიშვნელოვანი ცვლილება. ასევე გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ ჩვენს ირგვლივ ყველა ქვეყანა ცდილობს უცხოური კაპიტალის მოზიდვას, ამიტომ ინვესტორს დიდი არჩევანი აქვს, შესაბამისად, ამ მიმართულებით მაღალია კონკურენციაც.

არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება ქვეყნის ინფრასტრუქტურულ მოწყობას – ამ ფაქტორს ინვესტორი ითვალისწინებს ქვეყანაში ინვესტირების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებამდე. აუცილებელია სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის განვითარება და ქვეყნის ენერგეტიკული უზრუნველყოფა. რაც უკეთ იქნება განვითარებული საჰაერო, სარკინიგზო, საავტომობილო და საზღვაო ინფრასტრუქტურა, მით მეტად გაუჩნდებათ ინვესტორებს ქვეყანაში შემოსვლის სტიმულები.

საკანონმდებლო დონეზე, დამოუკიდებლობის მოპოვებიდან დღემდე, საქართველოში ინვესტიციების სტიმულირებისთვის რამდენიმე მნიშვნელოვანი დოკუმენტი იქნა მიღებული: საქართველოს კანონი „საინვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობისა და გარანტიების შესახებ“ (1996 წ.), საქართველოს კანონი „ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ“ (2006 წ.), კანონი „საინვესტიციო ფონდების შესახებ“ (2020 წ.), რომლის მიზანია საქართველოში საინვესტიციო ფონდების ბაზრის განვითარება, ამ ბაზარზე თავისუფალი კონკურენციის უზრუნველყოფა და ინვესტორთა ინტერესების დაცვა.

აღსანიშნავია, რომ ინვესტორთა სტიმულირებისათვის, საქართველოს საგადასახადო კოდექსში შემოღებულ იქნა ორი სპეციალური სტატუსი (საერთაშორისო სანარმო და უცხოური კომპანიის ფილიალი), დაწესდა საგადასახადო შეღავათები უცხოელი ინვესტორებისათვის.

როგორც ზემოთქმულიდან ჩანს, მთავრობა საკანონმდებლო რეგულაციებით ხელს უწყობს საქართველოში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას, მაგრამ ხშირ შემთხვევაში ინვესტორებისათვის დამაბრკოლებელ ფაქტორს წარმოადგენს ადგილობრივ მოსახლეობასთან ურთიერთობა. ხშირად ადგილი აქვს კონფლიქტებს ინვესტორსა და მოსახლეობას შორის, რაც ხშირად ინვესტორების უკმაყოფილებას და ცალკეულ შემთხვევებში ამა თუ იმ პროექტის ჩავარდნასაც კი იწვევს (ერქომაიშვილი, 2019).

ინვესტიციური პროექტების შემუშავებას საფუძვლად უნდა დაედოს როგორც საერთო-სახელმწიფოებრივი ინტერესები, ასევე რეგიონების ბუნებრივი, ისტორიული, ეთნოკულტურული და ეკონომიკური თავისებურებები და მოთხოვნები. ამ მიზნით საჭიროა ინვესტიციების სტიმულირების რეგიონული მექანიზმების შემუშავება საგადასახადო და საბიუჯეტო პრეფერენციული ბერკეტების გამოყენებით.

ლიტერატურა:

1. Athukorala P. (2003), The Impact of Foreign Direct Investment for Economic Growth. www.researchgate.net
2. Erkomaishvili G., Kobalava M., Lazariashvili T.,. Damenia N. (2018). Stimulating Policy for Attracting Foreign Direct Investment in Georgia. International Journal of Economics and Management Engineering Vol:12, No:10.
3. ერქომაიშვილი გ. (2019). რაციონალური ეკონომიკური პოლიტიკა – ბიზნესმენარმეობიდან სოციალური მენარმეობისაკენ მამოძრავებელი ძალა. თბილისი, გამომცემლობა „უნივერსალი“.
4. ერქომაიშვილი გ. (2017). პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის მასტიმულირებელი ეკონომიკური პოლიტიკა საქართველოში, საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის „გლობალიზაციის გამონვევები ეკონომიკასა და ბიზნესში“ მასალების კრებული, თბილისი, თსუ გამომცემლობა.
5. ერქომაიშვილი გ. (2015). პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები და საინვესტიციო პოლიტიკა საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის „ეროვნული ეკონომიკების მდგრადი განვითარების აქტუალური პრობლემები“ მასალების კრებული. თბილისი, პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი.
6. საქართველოს კანონი „საინვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობისა და გარანტიების შესახებ“ (1996). <http://www.economy.ge/?page=ecoleg&s=13>
7. საქართველოს კანონი „ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ“ (2006) <http://www.economy.ge/?page=ecoleg&s=13>
8. საქართველოს კანონი „საინვესტიციო ფონდების შესახებ“ (2020), <https://matsne.gov.ge/ka/-document/view/4924135?publication=2>
9. საქართველოს საგადასახადო კოდექსი (2010), თბილისი.
10. ჭარაია ვ. (2014), პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების გაზრდის შესაძლებლობები საქართველოში, ახალგაზრდა ეკონომისტთა ასოციაცია.
11. www.parliament.ge
12. www.economy.ge
13. www.geostat.ge
14. www.rs.ge
15. www.mof.ge

Stimulating Economic Policy for Attracting Direct Foreign Investments in Georgia

Gulnaz Erkomaishvili

Associate Professor

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

SUMMARY

The paper presents the current situation of foreign direct investments and economic policies promoting their attraction in Georgia. It is noted that most of the investments in Georgia in 2019-2020 were made in the construction sector, the investments were less aimed at boosting sectors like agriculture and manufacturing, for which Georgia has a food base and agricultural traditions. Foreign direct investment made in the second quarter of 2022 is 40.9% higher than in the pre-pandemic period (2019). Most investments have been made in the energy, financial and agricultural sectors, which is undoubtedly to be welcomed. The current level of foreign direct investment in Georgia was achieved thanks to a stable situation, a favorable tax and investment environment for doing business and maximum neutralization by the government of external negative factors. In the post-pandemic period, the main direction of stimulating the inflow of foreign investment is the establishment of various benefits. This is used by both foreign and local investors. Benefits include fiscal, financial and other benefits. However, it should be noted that the decision of a foreign investor to invest in a country depends on a number of factors, and different types of incentives are not an important factor. Political and economic stability, existing legislation in the country, infrastructure, proper functioning of financial institutions, labor force qualifications, etc. are critical. These criteria determine the political and economic ratings of all countries of the world, which are of great importance for foreign investors when making investments.

The study identified factors that promote and hinder the attraction of foreign direct investment.

The development of investment projects should be based on national interests, as well as on natural, historical, ethnocultural and economic characteristics and needs of the regions. To do this, it is necessary to develop regional mechanisms for stimulating investment using tax and budget preferential levers.

Keywords: *Foreign direct investment, Economic Policy stimulating the attraction of direct foreign investments, Investment projects.*